

Sınıf Öğretmenlerinin Tutum ve Değer Yeterliliklerine İlişkin Algılarının İncelenmesi

Examination Of Class Teachers' Perceptions Regarding Their Attitudes And Value Competencies

ÖZET

Sınıf öğretmenliği bireylerin yetiştirilme sürecinde büyük önem taşıyan bir meslek grubudur. Sınıf öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerinin düzeyi, verilen eğitimin kalitesine doğrudan etki etmektedir. Bu çalışmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri belgesinde yer alan, tutum ve değer yeterlilikleri boyutu için sınıf öğretmenlerinin kendilerine yönelik algılarının incelenmesidir. Tutum ve değer yeterliliklerinin düzeyi, cinsi-yet, mesleki kıdem, öğrenim düzeyi ve medeni durum değişkenleri ile ilişkisi araştırma kapsamında incelenmiştir. Araştırma İstanbul ili Tuzla ilçesinde görev yapan 166 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 39'u erkek 127'si kadın, 31'i bekar 135'i evli, 29' u lisansüstü öğrenim seviyesine sahip 137'si ise lisans öğrenim seviyesine sahiptir. 63 öğretmen 1-10 yıl arası mesleki kıdeme, 72 öğretmen 11-20 yıl arası mesleki kıdeme, 31 öğretmen ise 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Veri toplama aracı olarak, öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri belgesinde yer alan özellikler ile araştırmacı tarafından oluşturulan anket formu kullanılmıştır. Verilerin analizi gerçekleştiren öncelikle normallik analizi gerçekleştirilmiştir. Normal dağılım olmaması sonucunda non parametrik testlerin kullanılması sağlanmıştır. Cinsiyet, öğrenim düzeyi, medeni durum değişkenlerine yönelik Mann Whitney U testi, mesleki kıdem değişkenine ilişkin olarak Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin tutum ve değer yeterliliklerinin genel olarak yüksek olduğu, öğrenciye yaklaşım alt boyutunda ise orta seviye algıya sahip oldukları görülmüştür. Evli olma, lisansüstü mezuniyeti ve mesleki kıdem olumlu etkiler yarattığı belirlenmiştir. Araştırmacı ve eğitim yöneticilerine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni, Tutum, Değer, Yeterlilik

ABSTRACT

Classroom teaching is a profession group that is of great importance in the process of educating individuals. The level of professional qualifications of classroom teachers directly affects the quality of the education provided. The aim of this study is to examine the perceptions of classroom teachers towards themselves for the dimension of attitude and value competencies in the General Competencies for Teaching Profession of the Ministry of National Education. The relationship between the level of attitude and value competencies, gender, professional seniority, education level and marital status variables were examined within the scope of the research. The research was carried out with 166 teachers working in Tuzla district of Istanbul province. Of the teachers participating in the research, 39 are male, 127 are female, 31 are single, 135 are married, 29 have graduate education and 137 have undergraduate education. 63 teachers have professional seniority between 1-10 years, 72 teachers have professional seniority between 11-20 years, 31 teachers have professional seniority of 21 years and above. As a data collection tool, the characteristics included in the general qualifications of the teaching profession and the questionnaire form created by the researcher were used. While analyzing the data, first of all, normality analysis was carried out. As a result of the lack of normal distribution, non-parametric tests were used. Mann Whitney U test was used for gender, education level and marital status variables and Kruskal Wallis H test was applied for professional seniority variable. As a result of the research, it has been seen that the attitude and value competencies of the classroom teachers are generally high, and they have a medium level perception in the sub-dimension of approaching the student. It has been determined that being married, graduate degree and professional seniority have positive effects. Suggestions were made for researchers and educational administrators.

Keywords: Primary School Teacher, Attitude, Value, Competence

GİRİŞ

Tutumlar ve değerler, bireylerin kişilik gelişimlerinin sağlanması, toplumsallaşmanın oluşturulması adına önemlidir. Toplumsallaşan birey çevresi ile bütünleşerek, kendi etkileşim ağına katkılar sunmaktadır. Toplumsal hayata katkı sunan kişi sayısı ne denli çok olursa, elde edilen verim kümülatif olarak yükselecektir. Yaratıcı fikirlere ulaşılma ihtimali artacaktır. Bu doğrultuda ülkeler, eğitim sistemleri ile sahip oldukları insan sermayesini beslemeyi amaçlamaktadır.

Fatih Sivrikaya¹
Nevriye Sivrikaya²
Özlem Korkmaz³

How to Cite This Article

Sivrikaya, F., Sivrikaya, N. & Korkmaz, Ö. (2023). "Sınıf Öğretmenlerinin Tutum ve Değer Yeterliliklerine İlişkin Algılarının İncelenmesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:108; pp:5532-5538. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sssj.67920>

Arrival: 25 December 2022
Published: 28 February 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğretmen, MEB, fthsvrky@outlook.com, 0000-0002-7212-3275, İstanbul/Tuzla

² Öğretmen, MEB, nevriyesivrikaya@gmail.com, 0000-0002-8718-7984, İstanbul/Tuzla

³ Öğretmen, MEB, ozlmkrkmz10@hotmail.com, 0000-0002-5971-1945, İstanbul/Tuzla

Bilginin birikimli olarak ilerlediği varsayımından hareketle öğrencilerin öğrenim hayatlarında başarılı olmalarının anahtarı ilkökul aşamasında aldıkları eğitimidir. Sınıf öğretmenlerinin yeterliliği bu bağlamda oldukça önemlidir (Gürbüz, Erdem ve Gülburnu, 2013). Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında itibaren ilkökul öğretmeni yetiştirilmesi önemle ele alınmıştır. Öğretmen yetiştirme kurumu olan öğretmen okullarının eğitim süresi 1924 yılında dört yıldan beş yıla çıkarılmıştır. 1932 yılına gelindiğinde altı yıl olan eğitim süresi 1970'te yedi yıl olmuştur. 1990 sonrasında ise lisans programları ile ilkökul öğretmenleri görev yapmaya başlamıştır (Şahin, 1998).

Öğretmenlerin üstünde taşıdıkları sorumluluklar günden güne artmaktadır. Kendilerinden beklenen yeterlilik çeşitlemeleri ve düzeyleri de paralel olarak yükselmektedir. Öğretmen yeterlilikleri bireylerin kalıcı öğrenmelerine doğrudan etki etmektedir (Karacaoğlu, 2008). Öğrencinin öğrenmeyi öğrenmesi, toplum ihtiyaçlarından ve kendisine düşen sorumluluklarından haberdar olması önemlidir. Etkin olması, araştırma yapabilmesi, sorgulayıcı ve eleştirel bakabilmesi, yansıtıcı düşünme becerisi kazanması, karar verme becerisinin gelişmesi ve bunları kazanırken kültürel temellerle hareket edilmesi çeşitlenen öğretmen yeterliliklerine örnek olarak verilebilir (Eacute ve Esteve, 2000; Gürkan, 2001). Bu sebeplerle öğretmen yeterliliklerinin öğretmen yetiştirme politikalarında özellikle incelenmesi ve standartların geliştirilmesi gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı 2017 yılında öğretmen genel yeterliliklerinde güncellemeler yaparak yaşadığımız çağda ihtiyaç duyduğu öğretmen profilini ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmanın amacı, öğretmen genel yeterlilik alt başlıklarından olan tutum ve değer yeterliliklerinin, sınıf öğretmenleri açısından düzeyinin anlaşılmasıdır. Cinsiyet, mesleki kıdem, medeni durum ve öğrenim durumu değişkenleri ile ilişkisel olarak incelenmesidir. Tutum ve değer yeterliliklerine ilişkin literatürde araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu anlamda araştırma literatüre katkı sunacaktır. Sınıf öğretmenlerinin tutum ve değer yeterliliklerinin belirlenmesi, başta politika yapıcılara ve eğitim yöneticilerine fikir verecektir.

Öğretmen Genel Yeterlilikleri

Öğretmenlik toplumsal değerlerin aktarımı adına taşıdığı köprü göreviyle tarih boyunca saygın bir meslek olarak kabul görmüştür. Milletlerin güç kazanması, toplumsal olarak örgütlenmesi, belirli amaçlar doğrultusunda öğretimsel faaliyetlerin sürdürülmesi ile mümkündür. Öğretmenler eğitimi başlatan ve sürdüren rolleri ile sistemin en hayati konumuna sahiptir. Bu sebeple öğretmen yeterliliklerinin artırılması ve nitelikli öğretmen yetiştirilmesi toplumlar için önemli bir kaygı alanıdır (MEB, 2017).

Osmanlı'da ilk olarak 1451-1481 yılları arasında Fatih Sultan Mehmet tarafından bir düzenleme yapılmıştır. Avrupa'da ise sanayileşme ile beraber 19.yüzyıl sonrası öğretmenlik bir ihtisas mesleği olarak kabul görmüştür. Öğretmenlerde bulunması gereken yeterlilikler 10. Kalkınma planı doğrultusunda Öğretmen Strateji Belgesi ile belirlenmiştir. Üç ana başlıkta on bir alt başlıkta öğretmenlik mesleğinin genel yeterliliklerinin çerçevesi çizilmiştir. Mesleki bilgi ana başlığı, alan bilgisi, alan eğitimi bilgisi ve mevzuat bilgisi alt başlıklarından oluşmaktadır. Mesleki beceri ana başlığı, eğitim öğretimi planlama, öğrenme ortamları oluşturma, öğretme ve öğrenme sürecini yönetme ve ölçme ve değerlendirme alt başlıklarından oluşmaktadır. Tutum ve değerler ana başlığı, milli, manevi ve evrensel değerler, öğrenciye yaklaşım, iletişim ve işbirliği ve kişisel ve mesleki gelişim alt başlıklarından oluşmaktadır (MEB, 2017).

Tutum ve Değerler

Değerler bireylerin taşıdığı inançlardır. Duygularla iç içe bir yapıda bireylerin amaçlarına ulaşması adına eylemleri yönetebilir. İlişkilerin yönüne etki ederek davranışları şekillendirebilir. Değerler anlamları bakımından kendi aralarında sıralama kazanabilir. Bireylerin öncelikleri değerlere verilen sıralamayı belirlemektedir (Kağıtçıbaşı & Kuşdil, 2000). Toplumun değerlere yaklaşımı, değerlerin ön plana çıkmasına ve zamanla yok olmasına neden olabilir. Değerlerin kalıcı olması bireylerin içselleştirme seviyesiyle paraleldir (Gudmundsdottir, 1991 Akt. Akbaba Altun, 2003).

Eğitim tutum ve değerlerin kazandırılması için önemli bir araçtır. Etkili vatandaşlar yetiştirilmesi adına ülke eğitim politikaları şekillendirilmektedir. Demokrasi bilinci, yurttaş olma kavramının kazanılması, hak ve özgürlüklerin farkında olunması bu kapsamda ifade edilebilir (Tay, 2013). Yaşanılan çağda iyi bir vatandaşın milli, manevi ve evrensel değerlere sahip olmasının yanında sosyal ve ahlaki değerlere de önem vermeleri beklenmektedir (Yaman vd., 2009). Bunların sağlanmasında öğretmenlerin tutum ve değer yeterlilikleri ön plana çıkmaktadır.

Yapılan araştırmalar nitelikli öğretmenin başarılı bir eğitim sistemi için vazgeçilmez olduğunu ortaya koymaktadır (Adedoyin, 2011; Blömeke, Suhl ve Kaiser, 2011). Literatür bağlamında etkili öğretmenlerin nitelikleri; mesleki bilgi birikimi, sosyal yönden güçlü bir anlatıcı olması, pedagojik becerilerinin yüksek olması sıralanabilir (Akgün, Yarar ve Dinçer, 2011; Baykara Pehlivan, 2005; Yüksel, 2001). Öğretmenlerin mesleğine karşı olumlu tutumları da yüksek önem taşımaktadır. Mesleğini severek ve isteyerek yapması bu anlamda etkilidir. Olumlu tutuma sahip ve

iletişim becerileri yüksek olan öğretmenler gelecek nesillerin yetiştirilmesinde avantajlı bir role kavuşmaktadır. (Tunçeli, 2013)

İletişimin öğrenci-öğretmen arasında en yoğunlaştığı okul kademesi ilkokuldur. Birinci sınıfa başlayan öğrenciler, öğretmenlerin güçlü iletişimlerine ihtiyaç hissetmektedir (Baker, 2006). Öğretmen ilkokulda, aile yuvasının sıcaklığını öğrencisine hissettirmeyi öncelikle (Binbaşoğlu, 2004). Bu bağlamda öğretmenlerin değer ve tutum yeterlilikleri özellikle ilkokul kademesi için incelenmeye değer bir alan olarak değerlendirilmektedir. Öğrencilere erken yaşta değer ve tutumların kazandırılması ilerleyen yıllarda toplumsallaşmalarını kolaylaştıracaktır.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışmada nicel araştırma yaklaşımlarından tarama modeli kullanılacaktır. Nicel araştırmalar bir olgunun açıklanmasında farklı varsayımların geliştirilmesi ve test edilmesinin sağlanmasını içermektedir. Öncelikle sayısal verilerin elde edilmesi ve anlamsal dönüşümlerle yorumlanabilir hale getirilmesi sağlanmaktadır (Coyne, 1997). Nicel araştırmalarda verilerin analizinde istatistik ve matematiksel modellerin kullanılması, bulguların yansız ve objektif olması adına iyileştirme içermektedir (Johnson & Christensen, 2008). Tarama modeli ise tekil veya ilişkisel olarak değişkenlerin analiz edilmesi ve çözümlenmesini içermektedir. Tutum, eğilim ve yeterliliklerin ölçülmesi, değişkenler arası ilişkilerin çözümlenmesi bu model ile sağlanmaktadır (Creswell, 2017).

Evren Örneklem

İstanbul ili Tuzla ilçesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında resmi ilkokullarda görev yapmakta olan 200 öğretmen seçkisiz olarak belirlenmiştir. 200 öğretmene anketler ulaştırılmış olup, 166 sı doldurulmuştur. Öğretmenlerin 39'u erkek 127'si kadın, 31'i bekar 135'i evli, 29'u lisansüstü öğrenim seviyesine sahip 137'si ise lisans öğrenim seviyesine sahiptir. 63 öğretmen 1-10 yıl arası mesleki kıdeme, 72 öğretmen 11-20 yıl arası mesleki kıdeme, 31 öğretmen ise 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2017 yılında yayınladığı, öğretmenlik genel yeterliliklerinde belirtilen tutum ve değer yeterlilikleri kullanılarak oluşturulan anket formu ile kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Ankette milli, manevi ve evrensel değerler, öğrenciye yaklaşım, iletişim ve işbirliği, kişisel ve mesleki gelişim başlıklarında dört alt boyut bulunmaktadır. 5'li likert biçiminde 21 sorudan oluşan anket formu oluşturulmuştur. 1- Hiç uygun değil, 5-Çok uygun biçiminde kademelendirilmiştir. Kişisel bilgi formunda ise cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu ve mesleki kıdem bilgilerine ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Öğretmenlik Genel Yeterlilikleri bağlamında oluşturulan anket formu online ortama aktarılmıştır. Formun iletişim araçları ile öğretmenlere ulaştırılması sağlanmıştır. Onam formu ile gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılmaları doğrultusunda bilgi verilmiştir. Elde edilen veriler için öncelikle SPSS programı kullanılarak normallik analizi yapılmış ve verilerin normal dağılım göstermediği bulunmuştur. Bu doğrultuda veriler Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis-H Testi analizleri ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular tablolar oluşturularak aktarılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde veri toplama araçları ile elde edilen verilerin incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Normallik analizi, öğretmenlerin değer ve tutum yeterlilik düzeyleri, cinsiyet, medeni durum ve öğrenim durumu değişkenleri ile ilişkisine yönelik Mann Whitney U testi sonuçları ve mesleki kıdeme ilişkin Kruskal Wallis-H testi analizi sonuçları sırasıyla aktarılmıştır.

Tablo 1: Öğretmenlerin değer ve tutum yeterlilikleri anketi normallik dağılımı sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Milli, Manevi ve Evrensel Değerler	,393	166	,000	,595	166	,000
Öğrenciye Yaklaşım	,178	166	,000	,887	166	,000
İletişim ve İşbirliği	,116	166	,000	,934	166	,000
Kişisel ve Mesleki Gelişim	,110	166	,000	,924	166	,000
Toplam	,084	166	,006	,975	166	,005

p<.05

Gerçekleştirilen normallik analizi sonucunda $p < .05$ olması dolayısıyla verilerin normal dağılmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda yapılan analizler non parametrik testler kullanılarak gerçekleştirilecektir.

Tablo 2: Öğretmenlerin değer ve tutum yeterlilik düzeyleri

	$\bar{x}$	sd
Milli, Manevi ve Evrensel Değerler	4,74	,491
Öğrenciye Yaklaşım	2,85	,793
İletişim ve İşbirliği	4,15	,672
Kişisel ve Mesleki Gelişim	4,16	,671
Toplam	3,98	,419

Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri yanıtlar üzerinden ortalama puan değerleri incelendiğinde toplam değere ilişkin olarak öğretmenlerin değer ve tutum yeterliliklerinin yüksek olduğu ifade edilebilir. Milli, manevi ve evrensel değerler alt boyutunda öğretmenlerin kendilerini tam anlamıyla yeterli buldukları görülmektedir. Öğrencinin gelişimini destekleyici tutumları içeren öğrenciye yaklaşım alt boyutunda ise öğretmenlerin kendilerini ortalama altı bir puanlamaya tabi tuttukları belirlenmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin değer ve tutum yeterlilik düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi

	Milli, Manevi ve Evrensel Değerler	Öğrenciye Yaklaşım	İletişim ve İşbirliği	Kişisel ve Mesleki Gelişim	Toplam
Mann-Whitney U	2461,000	2213,000	2061,000	2188,000	2008,500
Z	-,072	-1,034	-1,590	-1,103	-1,783
Asymp. Sig. (2-tailed)	,942	,301	,112	,270	,075

$p < .05$

Tablo 3 incelendiğinde cinsiyetin öğretmenlerin değer ve tutum yeterlilikleri için anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 4: Öğretmenlerin değer ve tutum yeterlilik düzeylerinin medeni durum değişkeni açısından incelenmesi

	Milli, Manevi ve Evrensel Değerler	Öğrenciye Yaklaşım	İletişim ve İşbirliği	Kişisel ve Mesleki Gelişim	Toplam
Mann-Whitney U	1434,500	2021,500	1499,000	2013,000	1590,000
Z	-3,341	-0,303	-2,470	-0,331	-2,082
Asymp. Sig. (2-tailed)	,001	,762	,014	,741	,037

$p < .05$

Tablo 4 incelendiğinde evli öğretmenlerin milli, manevi ve evrensel değerler ile iletişim ve işbirliği alt boyutlarında ve toplam değere ilişkin anlamlı yüksek puanlar aldığı görülmektedir ($p < .05$). Öğrenciye yaklaşım ve kişisel ve mesleki gelişim alt boyutlarında ise anlamlı herhangi bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p > .05$).

Tablo 5: Öğretmenlerin değer ve tutum yeterlilik düzeylerinin öğrenim durumu değişkeni açısından incelenmesi

	Milli, Manevi ve Evrensel Değerler	Öğrenciye Yaklaşım	İletişim ve İşbirliği	Kişisel ve Mesleki Gelişim	Toplam
Mann-Whitney U	1698,000	1631,500	1655,500	1339,500	1333,500
Z	-1,504	-1,555	-1,414	-2,762	-2,777
Asymp. Sig. (2-tailed)	,133	,120	,157	,006	,005

$p < .05$

Tablo 5 incelendiğinde lisansüstü öğrenim düzeyine sahip öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişim alt boyutunda ve toplam değere ilişkin anlamlı yüksek puanlara ulaştığı görülmektedir ($p < .05$). Diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 6: Öğretmenlerin değer ve tutum yeterlilik düzeylerinin mesleki kıdem değişkeni açısından incelenmesi

	Milli, Manevi ve Evrensel Değerler	Öğrenciye Yaklaşım	İletişim ve İşbirliği	Kişisel ve Mesleki Gelişim	Toplam
Chi-Square	1,134	2,524	1,130	8,353	3,783
df	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,567	,283	,568	,015	,151

$p < .05$

Tablo 6 incelendiğinde yapılan Kruskal Wallis H testinde kişisel ve mesleki gelişim alt boyutunun mesleki kıdeme göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Yapılan Games-Howell analizi sonucunda 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmen grubunun, 10-20 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmen grubundan anlamlı yüksek puanlar aldığı görülmüştür.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Ulaşılan bulgular sınıf öğretmenlerinin tutum ve değer yeterlilikleri adına çok yönlü çıkarımlara imkan vermektedir. Öncelikle araştırmaya katılan öğretmenlerin genel olarak tutum ve değer yeterlilikleri adına yüksek bir algıya sahip oldukları görülmektedir. Öğrencinin gelişimini destekleyici tutumları içeren öğrenciye yaklaşım alt boyutunda ise öğretmenlerin kendilerini ortalama altı bir puanlamaya tabi tuttukları görülmüştür. Anket sorularından hareketle, öğretmenlerin çocuk ve insan haklarını gözetme, bireysel kültürel farklılıklara saygı duyma, evrensel değerlere açık biçimde öğrenci yetiştirme, dili doğru kullanma, empati ve hoşgörü sağlama, deneyim paylaşımları, aile işbirliği, okul için aktif çalışma, mesleğini isteyerek yapma, özdeğerlendirmede bulunma, kendini geliştirme arzusuna sahip olma, kişisel bakımına önem verme ve kültürel faaliyetlere katılma bağlamında kendilerine yönelik yüksek bir algıya sahip oldukları görülmüştür. Bu durum sınıf öğretmenlerin nitelikli ve donanımlı olduğu, çeşitli faaliyetler ile kendilerini geliştirmeye de devam ettikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Öğrenciye yaklaşım alt boyutunda ise rol model olma, her öğrencinin öğrenebileceğine olan inanç ve geleceğini planlamada öğrenciye etkin rehberlik yapabilme soruları bulunmaktadır. Bu alt boyutta daha ortalama puanların alınması öğretmenlerin öz eleştiri seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Öğretmenler diğer konularda kendi yeterliliklerine olan inançları yüksek olmasına karşın öğrenciye aktarım konusunda bu kadar net olamamaktadır. Bu durum eğitimin çıktılarının uzun yıllar sonrası alınması ile açıklanabilir.

Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde sınıf öğretmenlerinin tutum ve değer yeterliliklerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Milli Eğitim Teşkilatında kadın sınıf öğretmeni sayısı erkek öğretmenlere nazaran daha yüksektir. Araştırma katılımcıları da bu yönde paralel olarak şekillenmiştir. Cinsiyet açısından bir farklılaşma olmaması öğretmenlik mesleğinin bir ihtisas mesleği olmasından hareketle olumlu olarak değerlendirilebilir. Hem erkek öğretmenler hem kadın öğretmenler tutum ve değerlerin aktarılması bakımından kendilerini yeterli olarak algılamaktadır.

Medeni durum değişkeni açısından incelendiğinde evli sınıf öğretmenlerinin milli, manevi ve evrensel değerler ile iletişim ve işbirliği alt boyutlarında bekar sınıf öğretmenlerinden yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Katılımcılar arasında bekar öğretmen sayısının düşüklüğü dikkat çekicidir. Evlilik, geleneksel değerler taşımasıyla öğretmenleri bu anlamda besleyen, diğer öğretmenlerle iletişimde kolaylaştırıcı bir faktör olarak ele alınabilir. Evli öğretmenlerin sosyal paylaşım içerisinde buldukları okul içerisindeki kişi sayısı daha yüksek seyredebilmekte ve bu da mesleki paylaşım anlamında avantaj sağlayabilmektedir.

Öğrenim durumu değişkeni açısından değerlendirildiğinde lisansüstü öğrenime sahip öğretmenlerin alt boyutlardan yalnızca kişisel ve mesleki gelişim başlığında yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Diğer alt boyutlarda herhangi bir farklılaşma bulunmamaktadır. Lisansüstü öğrenim görmek özellikle sınıf öğretmenleri için oldukça zor bir planlama gerektirmektedir. Sınıf öğretmenlerinin ders yükü düşünüldüğünde hafta içi bir günlerinin lisansüstü öğrenim için boşaltılması oldukça zordur. Bu zorluğa rağmen bunu başarabilen öğretmenlerin mesleki bağlılık ve mesleki saygınlıklarını üst düzey sürdürmek anlamında yüksek puanlar alması beklenen bir sonuçtur. Kendilerini geliştirmek adına öz değerlendirmeleri yapmaları, paydaş görüşlerine önem vermeleri ve gündemden uzak kalmamaları lisansüstü öğrenim sürecinde ihtiyaç duyulan durumlardır. Ulaşılan sonuç bu doğrultuda değerlendirilebilir.

Mesleki kıdem açısından incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinden 21 yıl üzeri çalışma hayatına sahip olanların 11-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip olanlardan kişisel ve mesleki gelişim alt boyutunda daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Sınıf öğretmenliği sürekli aktif olmayı gerektiren, yorucu ve meşakkatli bir meslektir. Mesleki deformasyon anlamında ciddi etkiler taşımaktadır. Öğretmenlerin kendini yenileme süresi oldukça kısa olmalıdır çünkü jenerasyonlar arası hızlı değişimler yaşanmaktadır. Yirmi bir ve üzeri yıllar sınıf öğretmenliğini sürdüren öğretmenler, kişisel değişim ve dönüşümlerini sürdürebilen adapte olabilen öğretmenlerdir. İlk öğrencilerinin üniversite yaşamına geçmiş olması muhtemel olan bu öğretmenler belki öğrencilerinin çocuklarına dahi öğretmenlik yapma ihtimali taşımaktadır. Kişisel ve mesleki gelişim yeterliliklerine yönelik olarak 21 yıl üzeri kıdeme sahip olan öğretmenlerin kendilerine dönük algılarının yüksek olması bu bağlamda açıklanabilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde sınıf öğretmenlerinin tutum ve değer yeterliliklerine yönelik algılarının genel olarak yüksek olması olumlu bir sonuçtur. Öğrenciye yaklaşım konusunda daha ortalama puanlar alınması ise politikacılar ve eğitim yöneticileri için irdelenmesi gereken bir durumdur. Öğretmenin kendisini yeterli algılamasına karşın öğrenciye aktarımı konusunda kişisel algısının ortalama olması, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, ders yüklerinin yüksek olması ve müfredatın karmaşıklığı nedenlerinden kaynaklanabilir. Bu bağlamda bir takım öneriler sıralanabilir.

- ✓ Öğrenciye yaklaşım alt boyutunda düşük puanlar alınmasının gerekçeleri nitel araştırma yaklaşımları ile araştırmacılar tarafından çalışılabilir.

- ✓ Öğretmenlerin tutum ve değer yeterlilikleri öğrenci örneklemini üzerinden çalışılarak öğretmen algılarının değil ürün olarak çıktılarının değerlendirilmesi sağlanabilir.
- ✓ Eğitim yöneticileri tarafından tutum ve değerlerin aktarımını kolaylaştıracak okul içi imkanlar oluşturulabilir.
- ✓ Öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimini destekleyecek faaliyetler bakanlık düzeyinde oluşturulabilir.
- ✓ Lisansüstü öğrenimin anlamlı yüksek sonuçlara yol açması dolayısıyla sınıf öğretmenlerinin lisansüstü eğitimini kolaylaştıracak uygulamalar geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaba Altun, S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-17.
- Akgün, E., Yarar, M. ve Dinçer, Ç., (2011). Okul öncesi öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde kullandıkları sınıf yönetimi stratejilerinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(3), 1-9.
- Baker, J. A. (2006). Contributions of teacher-child relationships to positive school adjustment during elementary school. *Journal of School Psychology*, 44, 211–229.
- Baykara-Pehlivan, K. (2005). Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma. *İlköğretim-Online*, 4(2), 17-23.
- Binbaşıoğlu, C. (2004). *İlk okuma ve yazma öğretimi*. Nobel Yayın Dağıtım
- Blömeke, S., Suhl, U., & Kaiser, G. (2011). Teacher education effectiveness: Quality and equity of future primary teachers' mathematics and mathematics pedagogical content knowledge. *Journal of Teacher Education*, 62(2), 154-171.
- Coyne, I. T. (1997). Sampling in Qualitative Research. Purposeful And Theoretical Sampling; Merging Or Clear Boundaries?. *Journal of Advanced Nursing*, 26(3), 623-630.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S. B. Demir Çev.). Eğiten Kitap.
- Eacute, J. & Esteve, M. (2000). The transformation of the teachers' role at the end of the twentieth century: New challenges for the future. *Educational Review*. 52(2), 197-209.
- Eroğlu, M. A. (2008, Ekim 22-24). *Toplumda manevi değerler dili* [Sözlü Bildiri]. II. Uluslararası Sosyal Bilimciler Kongresi, İstanbul.
- Gürbüz, R., Erdem, E. & Gülburnu, M. (2013). Sınıf öğretmenlerinin matematik yeterliklerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 14(2), 255-272
- Gürkan, T. (2001). Bireyin çok yönlü gelişimi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 22.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2008). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches*. New York: Sage.
- Kara, C., Topkaya, Y. & Şimşek, U. (2012). Aktif vatandaşlık eğitiminin sosyal bilgiler programındaki yeri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 4(3), 147-159.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008). *Teacher competency in adaption process to European Union* (Unpublished doctoral thesis). Ankara University Institute of Educational Sciences.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwarz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-80.
- MEB. (2017). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri*. https://oygm.meb.gov.tr/dosyalar/StPrg/Ogretmenlik_Meslegi_Genel_Yeterlilikleri.pdf adresinden erişildi.
- Şahin, M. (1998). İlköğretimde öğretmen yetiştirme süresi. *Millî Eğitim*, 137, (91-99)
- Tay, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan & K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (ss. 2-16). Pegem Akademi.
- Tunçeli, H. İ. (2013). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sakarya üniversitesi örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 51-58.

Yaman, H., Taflan, S. & Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.

Yüksel, G (2001). Öğretmenlerin sahip olmaları gereken davranış olarak sosyal beceri. *Milli Eğitim Dergisi*, 150.

